

Bikát szarvánál – Örökzöld dilemmák a bankrendszerrel és a gyepplő szorosságáról*

Gyura Gábor

Sheila Bair:

Bull by the Horns – Fighting to Save Main Street from Wall Street and Wall Street from Itself

New York: Free Press, 2012, p. 415

ISBN-10: 1451672489

Több száz könyv született már a 2007-ben kezdődött pénzügyi válság történetéről. A tanulságokat már szinte minden érintett leszűrte, befolyásos közgazdászoktól kezdve politikusokon, fogyasztóvédelmi aktivistákon át híres vagy éppen hírhedtté vált bankvezetőkig. Külön kategóriát képeznek a válságkezelés legfőbb szereplőinek önéletrajzi elemeket is gazdagon hordozó művei, melyek az olvasónak a kulisszák mögé tekintés bennfentességének érzését nyújtják. Megírta már saját válság-memoárját Tim Geithner, a New York Fed korábbi elnöke, majd az USA 2009 és 2013 közötti pénzügyminisztere (*Geithner 2013*), Ben Bernanke, a Fed 2006 és 2014 közötti első embere (*Bernanke 2015*), és nem maradhatott el Henry Paulson, az USA 2006 és 2009 közötti pénzügyminiszterének visszaemlékezése sem (*Paulson 2010*).

Előbbi három vezető fontos szereplője a hazánkban sokkal kevésbé ismert, de az egyesült államokbeli válságkezelésben mégis emblematikussá vált Sheila Bair *Bull by the Horns* („Bikát szarvánál”) című, Magyarországon eddig meg nem jelent, szintén emlékirat jellegű könyvének is. Bair az USA bankfelügyeleti és szanalási hatóságának első embere volt 2006 és 2011 között, azaz éppen a legturbulensebb időszakban. Fő felelőssége volt a százas nagyságrendű bankcsődök kezelésében, ott ült a tárgyalóasztalnál, amikor a Bazel III-ként ismert globális szabályozói választ kidolgozták, valamint az USA pénzügyi felügyeletének újragondolásában is tevékenyen részt vett. Mindezekről részletesen, olvasmányosan, de szakmailag mégis tárgyilagosan be is számol könyvében.

* Jelen cikk a szerző nézeteit tartalmazza, és nem feltétlenül tükrözi a Magyar Nemzeti Bank hivatalos álláspontját.

*Gyura Gábor a Magyar Nemzeti Bank Felügyeleti módszertani főosztályának munkatársa.
E-mail: gyura.gabor@gmail.com.*

Jelen könyvismertetés a szerző nézeteit tartalmazza, és nem feltétlenül tükrözi a Magyar Nemzeti Bank hivatalos álláspontját.

Ugyanakkor joggal merül fel a kérdés: miért ajánlható még 2016-ban is egy 2013-ban megjelent mű, ha oly sok más értekezés is foglalkozott ezekkel a témákkal?

A *Bull by the Horns* értékét leginkább az adja, hogy az általa feszegetett kérdések, dilemmák és javaslatok ma is aktuálisak. A legfőbb, az egész könyvet átívelő gondolati dilemma, hogy mennyire szorosan kell a gyeplőt tartania pénzügyi intézményeken. Bair e tekintetben kérlelhetetlenül rigorózus. Szerinte a banki működésbe kódolva van az erkölcsi kockázat: a hitelintézetek hajlamosak arra, hogy túlzott, a társadalmilag optimálisnál nagyobb kockázatokat vállaljanak. Egyrészt, mivel a betéteket biztosítják a betétbiztosítási alapok, még a kockázatos, rosszul működő bankok is könnyen gyűjtenek olcsón forrásokat. Másrészt az intézmények arra is számíthatnak, hogy az állam úgymint megmenti őket, nem engedi, hogy fizetéseképtelenné váljanak, így pedig tulajdonosaiknak és professzionális hitelezőiknek sem kell tartaniuk attól, hogy a bankokba fektetett tőkéjüket vagy hitel jellegű befektetésüket elveszítsék. E két tényező felelőtlen működésre ösztönözhet, és Bair szerint ez fontos tényező volt a válság kialakulásában és eszkalálódásában, mely a sok százmilliárd dolláros összegű, költségvetésből finanszírozott bank- és brókercégmentésekben csúcsozott ki. (Ezek történetét, a belső vitákat a könyv testközelről meséli el – e részek talán a mű legértékesebb részei.) Ráadásul az állam mint szabályozó szerepe is ambivalens az előbbieket tekintetben, hiszen amíg a bankok pörgetik a gazdaságot, maga is érdekelt a növekedésben, ahogy ezt Bair a bankrendszer aranykoráról szóló fejezetében be is mutatja.

Így a fő dilemma és kihívás a szabályozók számára még ma, három évvel a könyv megjelenését követően is ugyanez. Időközben sok minden megvalósult, amit Bair könyve maga is javasolt. Emelkedtek a nemzetközi tőkekövetelmény-szenderdek. A világ számos országa (köztük Magyarország) bevezette a szerző által szintén szorgalmazott szanalási keretrendszert. Megerősödött a pénzügyi felügyelet: egyrészt a makroprudenciális jogkörök kiépítésével, másrészt pedig a széttöredezett – és ezért a piaci szereplőkkel szemben gyenge és olykor következtelen – hatósági struktúra integrációjával. (Ez utóbbi az USA-ban csak részben, de az eurózónában az EKB felügyeleti funkcióval való felruházásával nagymértékben megvalósult.)

Ugyanakkor a G20-ak számos tagja ma is küzd a gazdasági növekedés beindításával és azon belül dolgozik a hitelezés felpörgetésén. Folyik a gondolkodás arról, nem esett-e a pénzügyi szabályozás a ló túlsó oldalára, s hogy mekkora mozgásteret engedjünk maguknak a bankoknak a tőkekövetelmények meghatározásában, sőt cél lett a pár éve a válság egyik fő okozójaként azonosított értékpapírosítás újraindítása is. Szabályozások születtek a pénzügyi felügyelet és szabályozás által nem, vagy csak alig lefedett ún. „árnyékbankrendszeri” szereplőkre is (amelyek szintén hozzájárultak a krízis kialakulásához), de közben a különböző – a felügyeleti radaron szintén kívül álló – fintech-cégek, crowdfunding-platformok vagy éppen a virtuális fizetőeszközök fogalma rohamosan növekszik.

Bair könyvében a nagy pénzügyi intézmények költségvetésből finanszírozott megmentésekor (ECB under fire as Portugal, AIG, Citigroup stb.) rendre a veszteségek tulajdonosokra és intézményi nagyhitelezőkre való hárítását szorgalmazta. Az azóta eltelt időben már erre is láthattunk precedenst, azaz a hatósági megközelítése téren is szigorodott a szerző javaslatával összhangban. Ugyanakkor például a portugál Novo Banco 2016 eleji esetét – amikor a veszteségeket az adófizetők helyett a kötvényesekre hárították – a professzionális befektetők heves tiltakozása követte (*Financial Times* 2016). A gyepelőről szóló vitáknak tehát még koránt sincs végük.

Felhasznált irodalom

Paulson, H. (2010): *On the Brink: Inside the Race to Stop the Collapse of the Global Financial System*. Hachette Book Group.

Geithner, T. (2013): *Stress Test: Reflections on Financial Crises*. Random House.

Bernanke, B. (2015): *The Courage to Act: A Memoir of a Crisis and Its Aftermath*. W. W. Norton & Company.

Financial Times (2016): *ECB under fire as Portugal hits Novo Banco bondholders*. 2016. január 7. <http://on.ft.com/1JwWN4Q>. Letöltés dátuma: 2016. január 19.